

Groen erfgoed dat roept om bescherming

Wilde bomen en struiken worden in Nederland steeds zeldzamer. Nog slechts drie procent van alle bomen en struiken in ons bos en landschap is wild en groeit op plekken waar ze al eeuwen voorkomen; een schrikbarend laag percentage. Landschap Overijssel maakt zich sterk voor het beschermen en versterken van dit groene erfgoed en leidt vrijwilligers op om wilde soorten in kaart te brengen.

Tekst Cecile Bögels | **Foto's** Landschap Overijssel

Veel bomen en struiken hebben de afgelopen eeuw plaatsgemaakt voor woningen, industrie, wegen en landbouw. 'Er zijn wel nieuwe bossen aangeplant, maar omdat het plantmateriaal/zaad vaak uit andere delen van Europa of van overzee kwam, zijn de genetische eigenschappen van deze nieuwe bomen en struiken anders,' vertelt projectleider Leon Uittenbogaard. 'Het resultaat is dat van de ruim honderd soorten bomen en struiken in Nederland nog slechts drie procent autochtoon ofwel wild is. En omdat deze populaties ook nog

eens flink versnipperd zijn, is hun kans op overleving beperkt. Daarmee raken we inheemse planten kwijt en raakt ons al kwetsbare landschap nog verder uit balans.'

Belang wilde bomen en struiken

Autochtone (of 'wilde') bomen en struiken zie je vooral op plekken waar vóór 1850 bos groeide. Ook zijn ze te vinden in landschapselementen, zoals heggen, houtwallen en singels die de ruilverkavelingen en landinrichting van de afgelopen

zeventig jaar overleefden. Eeuwenlang hebben deze wilde soorten zich aangepast aan veranderingen in hun omgeving. Vaak vertellen ze een streekeigen verhaal, bijvoorbeeld over het gebruik van hakhout, maar bovenal zijn ze van groot belang voor onze soortenrijkdom.

Opleiding vrijwilligers

Om autochtone populaties te behouden, is Landschap Overijssel gestart met het project 'wilde bomen en struiken'. 'We

Wat is wild?

Onder wilde of autochtone bomen en struiken wordt binnen het project verstaan: oorspronkelijke populaties bomen en struiken die zich na de laatste ijstijd spontaan - van nature, dus zonder menselijke invloed - in een gebied hebben gevestigd. In het Reestdal zijn gelukkig nog wilde soorten te vinden, zoals zomereik, zwarte els, sporkehout en lijsterbes. Ook op andere natuurterreinen van Landschap Overijssel groeien nog autochtone soorten. Zo zijn bijvoorbeeld op landgoed Beerze naast genoemde soorten ook schijnkoraalmeidoorn, tweestijlige meidoorn, wegedoorn, bittere wilg, viltroos, zwarte bes, hondsroos en grauwe wilg te vinden.

Vrijwilligers worden getraind.

Samen de natuur in.

leiden twintig vrijwilligers op om de nog aanwezige autochtone soorten in Overijssel in kaart te brengen,' zegt projectleider Léon Uittenbogaard. 'We starten op de eigen natuurterreinen zoals het Reestdal, een gebied waarvan we weten dat er nog wilde soorten voorkomen.' De vrijwilligers gaan vooraf het veld in met specialisten René van Loon, Piet Bremer, Lodewijk van Kemenade en Bert Maes. 'Van hen krijgen ze training in het herkennen en in kaart brengen van wilde bomen en struiken,' aldus Uittenbogaard.

Herkennen en beschermen

Het doel van het project is het ontwikkelen van instrumenten waar ook andere terreinbeheerders en grondeigenaren

Eeuwenoude hakhoutcultuur

Hakhout was eeuwenlang onmisbaar voor boeren. Als brandstof voor de kachel, timmerhout voor de hekken, beukenhout voor meubels. Zo had elke boer zijn eigen hakhout- of geriefhoutbosje. Om de vijf tot vijftien jaar werden de bomen vlak boven de grond afgezaagd tot een stomp of stoof, om daarna weer aan te groeien, vaak in grillige vormen. Dus met een tiental hakhoutperceeltjes kon je elk jaar oogsten. Omdat deze vorm van bosbeheer al eeuwenoud is, is het een handige indicator voor groeiplaatsen van wilde bomen en struiken.

gebruik van kunnen maken. Uittenbogaard: 'We streven ernaar dat groene organisaties en hun vrijwilligers eind 2023 met een aanpak aan de slag kunnen om autochtone soorten te herkennen, in kaart te brengen en kennis erover te verzamelen en te delen. Ook willen we mensen bewust maken van de noodzaak van behoud van wilde bomen en struiken en handvatten bieden voor hun bescherming.' ■

Eikenstobbe | Foto Carin de Cloe Wheem

Projectpartners en meedoen

Partners in het project 'Wilde bomen en struiken' zijn het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Centrum voor Genetische Bronnen Nederland (WUR), Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, en de specialisten Bert Maes, Lodewijk van Kemenade, René van Loon en Piet Bremer. Het project vormt de opmaat naar duurzame bescherming van wilde bomen en struiken in Overijssel en uiteindelijk in Nederland. Op grond van deze ambitie worden ook andere organisaties betrokken die terrein beheren, zoals Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten.

Heb je interesse om als vrijwilliger in een volgende inventarisatieronde deel te nemen? Neem dan contact op met Landschap Overijssel via: carin.decloue@landschapoverijssel.nl.

Meer informatie over het project: www.landschapoverijssel.nl/wildebomenenstruiken